

Ugo, Gumbertus Judices, Peregrinus de Verona, A Ubertus de Fontanaviva, Cono, Gumbertus de Talzano, Odëricus de Salvazano, Ucho de Casale, Baronzello, et Cono Patuaro, Bernardus Almenardo, Odo de Justinus judex, et reliqui plures. Ibi que in eorum veniens præsentia Joannes presbyter et monachus, prior monasterii Sanctæ Justinæ, cum cæteris monachis ejusdem monasterii, insimul cum Ingelero advocato suprascripti monasterii, retulerunt et cœperunt dicere, ac postulare mercedem. « Petimus ad vos, domne imperator, ut vos, propter Deum ac vestram mercedem, mittatis bandum super nos, et super illas res quas res Litulfus de Cararia hic in vestra præsentia nobis refudavit, scilicet curtem quæ vocatur Montesilice, cum omnibus rebus ad ipsam curtem pertinentibus, et super illas res, quas Milo et Heinricus germani similiter hic in vestra præsentia nobis refudaverunt, scilicet villa, quæ dicitur Lignaria, et villa quæ dicitur Ronchi, cum omnibus pertinentiis suis, et villa, quæ dicitur Tribano, et Caput Silvæ. » Tunc cum prædictus dominus imperator taliter audisset mercedem, per judicum consilium, qui ibi aderant, et per fustem, quem in sua tenebat manu, misit bandum super prædictos monachos et super eorum advocatum, et super prædictum monasterium, et super prædictas omnes illas res, quæ superius leguntur in integrum, ut nullus quislibet homo prædictum mo-

nasterium de prædictis rebus inquietare aut molestare, vel devestire audeat. Qui vero hoc fecerit, sciat se compositurum auri optimi libras centum, medietatem cameræ domni imperatoris, et medietatem ad prædictum monasterium Sanctæ Justinæ. Et insuper misit bandum, ut nullus episcopus, nullusque abbas prædictas res audeat in beneficium alicui dare vel per titulum pignoris alicui obligare, vel quodcunque ingenium a manibus fratrum auferre. Qui vero hoc fecerit, sciat se compositurum parti publicæ auri optimi libras centum. Finita et causa, et notitia pro securitate suprascriptum monasterium Sanctæ Justinæ fieri admonuerunt.

Quidem et ego Joannes notarius ex jussione domni imperatoris, et judicium admonitione scripsi, anno ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi millesimo nonagesimo quinto, secundo Kalendas Junii, indictione tertia.

✕ Ego Heinricus Dei gratia tertius Romanorum imperator Augustus subscripsi.

✕ Ego Wilbrunus cancellarius ex jussione domni imperatoris manu mea subscripsi.

✕ Ego Isnardus judex subscripsi.

✕ Ego Aldegerius judex interfui.

✕ Ego Ugo judex interfui.

✕ Ego Gumbertus judex interfui.

✕ Ego Agichardus judex interfui.

✕ Ego Peregrinus judex interfui.

ANGLORUM REGUM

QUI SÆCULO XI FLORUERE

LEGES ECCLESIASTICÆ ET DIPLOMATA

ÆTHELREDUS II

(Anno 979-1016.)

LEGES ECCLESIASTICÆ ÆTHELREDI

(MANSI, *Concil.* tom. XIX, col. 319.)

Quatuor partes habentur in Jornalensi manuscripto. Tres priores nil conferunt in rem Ecclesiæ, quartæ vero sunt hæc capitula.

TITULI CAPITULORUM.

- I. De denario sanctæ Ecclesiæ dando, et de decimatione thaynorum.
- II. De jejuniis, et feriacione trium dierum ante festum sancti Michaelis.
- III. Quid regi et populo omni die sit cantandum.
- IV. De consuetudinibus sanctæ Dei Ecclesiæ reddendis.

D V. Ne quis vendatur extra patriam.

VI. De roboria.

VII. De elemosynis, et rectitudinibus ecclesiæ.

HÆC INSTITUERUNT REX ÆTHELREDUS ET SAPIENTES EJUS APUD HABAM

CAPITULA.

- I. In primis ut unus Deus super omnia diligatur et honoretur, et ut omnes regi suo pareant sicut

antecessores sui melius fecerunt, et cum eo pariter defendant regnum suum. Et constituerunt in primis Dei misericordiam et auxilium invocare jejuniis, elemosynis, confessione et abstinencia, et malefactoris, et injustitia abstinere. Et ut deter de omni carruca denarius, vel denarium valens, et omnia qui familiam habet, efficiat ut omnis hirmannus suos det unum denarium. Quod si non habeat, det dominus ejus pro eo. Et omnis thaynus detenet [f. decimet] totum quod habet.

II. Et instituimus ut omnis Christianus qui ætatem habet jejuret tribus diebus, jejuret in pane et aqua, et bis [lege herbas] crudis, ante festum sancti Michaelis. Et omnis homo ad confessionem vadat, et nudis pedibus ad ecclesiam, et peccatis omnibus ahrenniet emendando et cessando. Et eat omnis presbyter cum populo suo ad processionem tribus diebus nudis pedibus, et super hoc cantet omnis presbyter triginta missas, et omnis diaconus, et clericus triginta psalmos, et appareatur tribus diebus corrodium uniuscujusque sine carne in cibo et potu, sicut idem comedere deberet, et dividatur hoc totum pauperibus. Et sit omnis servus liber ab opere illis tribus diebus quo melius jejunare possit; operetur sibi quod vult. Hi sunt illi tres dies: dies Lunæ, dies Martis, et dies Mercurii proximi ante festum sancti Michaelis. Si quis jejunium suum infringat, servus corio suo componat, reddat liber pauper triginta denarios, et regis thaynus centum viginti solidos, et dividatur hæc pecunia pauperibus. Et sciat omnis presbyter, et tungravius, et decimales homines, ut hæc elemosyna, et jejunium proveniat, sicut in sanctis jurare poterunt.

III. Et præcipimus, ut in omni congregatione cantetur quotidie communiter pro rege, et omni populo suo una missa ad matutinalem missam, quæ inscripta est: *Contra paganos*, et ad singulas horas decantet totus conventus extensis membris in terra psalmum: *Domine, quid multiplicati sunt* (Psal. 111), et collectam contra paganos, et hoc fiat quandiu necessitas ista nobis est in manibus. Et in omni cœnobio vel conventu monachorum celebret omnis presbyter sigillatim triginta missas pro rege et omni populo, et omnis monachus dicat triginta Psalteria.

IV. Et præcipimus ut omnis homo super dilectionem Dei et omnium sanctorum det cyrisceatum, et rectam decimam suam, sicut in diebus antecessorum nostrorum fecit, quando melius fecit; hoc est sicut aratrum peragrabit, decimam aeram: et omnis consuetudo reddatur super amicitiam Dei ad matrem ecclesiam cui adjaet, et nemo auferat Deo quod ad Deum pertinet, et prædecessores nostri concesserunt.

V. Et prohibemus, ne quis extra patriam vendatur; si quis hoc præsumat, sit præter benedictionem Dei et omnium sanctorum, et præter omnem Christianitatem, nisi poeniteat et emendet, sicut episcopus suus edocabit.

A VI. Et prohibemus omnem roborem omni homini. Et sit omnis homo jure publico dignus, pauper et dives, et reddatur omnis roboria; si quis aliquam fecerit, emendet sicut prius et postea fecit. Et si quis præpositus eam fecerit, dupliciter emendet quod alii judicaretur.

VII. Et reddatur pecunia elemosynæ hic ad festum sancti Michaelis, si alicubi retro sit per plenam vitam, et omnibus annis deinceps reddantur Dei rectitudines in omnibus rebus quæ supra dictæ sunt, per amicitiam Dei et sanctorum omnium, ut Deus omnipotens misericordiam nobis faciat, et de hostibus triumphum nobis et pacem indulgeat, quæ sedulo deprecentur, ut misericordiam ejus consequamur hic, et in futuro requiem sine fine. Amen.

B *De officio judicis.*

Omnia iudex justus misericordiam et iudicium liberet in omnibus, ut in primis per rectam scientiam dicat emendationem secundum culpam, et eam tum admeasret propter indulgentiam. Quædam culpæ reputantur a nobis iudicibus secundum rectum emendandæ; quædam per Dei misericordiam condonandæ. Iudicia debent esse sine omni haderungæ quod non parcatur dimitti alicui, vel egeno, amico, vel inimico, jus publicum rectori, et nihil injustus est quam susceptio munerum pro iudicio subvertendo, quia munera excitant corda sapientum, et subvertunt verba iustorum (Dent. xvi), Dominus Jesus dixit: *In quo iudicio iudicaveritis, iudicabimini* (Matth. vii). Timeat omnis iudex, ac diligit iudicem suum, ne in die iudicii mutus fiat, et humiliatus ante oculos Iudicis cuncta videntis. Qui innocentem opprimit, et dimittit noxium, pro pecunia, vel amicitia, vel odio, vel quacunquæ factione, opprimetur ab omnipotenti Iudice. Et nullus dominus stultos aut improbos iudices constituat, quia stultus per ignorantiam, improbus per cupiditatem, vitat quam didicit veritatem. Gravius enim lacerantur pauperes a pravis iudicibus quam a cruentis hostibus. Nullus hostis acerbior, nulla pestis efficacior quam familiaris inimicus. Potest aliquoties homo fuga vel defensione vitare pravis iudices. Non ita possunt iudices, quoties adversus subditos malis desideriis inflammantur. Sæpe etiam boni iudices habent malos vicarios, et ministros nefarios, quorum ipsi domini constringuntur, si non eos coerceant, et a rapacitate cohibeant, quia Dominus et minister sæculorum ait: *Non solum male agentes, sed omnes consentientes, digni sunt æterna morte* (Rom. 1). Sæpe etiam pravi iudices iudicium pervertunt, vel respectant, et non finit causam, donec voluntas eorum impleatur. Et quando iudicant, non opera, sed munera considerant impii iudices, juxta verbum Sapientum: *Sicut rapaces lupi vespere nil residuant usque mane* (Sap. iii), id est de præsentis solum vita cogitant, de futura nihil considerant. Malorum præpositorum mos est ut quidquid possunt auferant, et vix necessarium parum quid relinquunt sustentationum. Iracundus

judex non potest accedere rectam iudicii satisfactionem; nam per furoris excecationem non perspicit rectitudinis claritatem. Justum iudicium est, ubi non persona consideratur. Scriptum est: *Non at-*

tendas personam hominis in iudicio, nec pro aliquo facies ut a vero declines, et injuste iudices. Susceptio muneris est dimissio veritatis.

PRIVILEGIUM REGIS ÆTHELREDI

PRO ECCLESIA CANTUARIENSI

Quo ejectionem clericorum de monasterio Christi Cantuariensi et inductionem monachorum gratulatur et confirmat villas eidem plurimas, et amplissima privilegia concedit.

(MANSI, Concil. tom. XIX, col. 321, ex ms. Cottoniano, Claudius A. 3.)

In nomine Domini Dei omnipotentis. Ego ÆTHELREDUS, Dei gratia gentis Anglicæ rex, et monarcha etiam aliarum insularum circumjacentium.

Notum facio Anglicis Christianis quod venerandus archiepiscopus Ælfricus, ex episcopali sua sapientia, cura me circa præcepta Dei sæpius occupatum redidit; ego etiam Dei instinctu, quidquid divinæ illius doctrinæ et prædicationis mihi necessarium fuerit sæculo addiscere volo. Et hanc disciplinam intelligo per hominum malitiam et injustitiam nimis late perditam et abolitam esse.

In intellectu meo etiam video et plane perspicio hanc disciplinam per presbyterorum incuriam longe lateque negligenter corruptam, ac Dei servitium omissum et frigescentem esse vehementer doleo. Dixi etiam consiliariis meis, qui mihi de rebus divinis et mundanis consilium dant, quod Deus illis intellectum dederit in animi mei exaltationem. Tunc illi inquebant, Deo opitulante, melius fore, si presbyteros ab ecclesiis Christi propter manifesta illorum scelera et crimina expellerem, et in ecclesiis Christi monastici ordinis homines constituerem, qui pro me et gente meâ ibidem rite Deo preces et gratias funderent. Hoc idem ego feci; in ecclesiis Christi monachos constitui ad eorum exemplum quos S. Augustinus huc attulit quod ille scilicet in ecclesiis Christi ex S. Gregorii præcepto, et magni regis Æthelberti consilio et auxilio, eos sanctos monachos ibidem collocaret, quos secum in terram hanc attulerat. Et cum monachi postmodum ob sanctam eorum conversationem episcopi facti sunt, terræ eorum ecclesiasticæ florebant. Monachos etiam hos ibidem habitantes, congregatos esse in æternum hoc privilegio confirmo, et nominatim describo illorum urbes, quæ antiquitus et a me Anglorum rege, ac ab aliis fidelibus hominibus hactenus ad illorum sacram sedem concessæ sunt.

Prima est Eastrige, quam regionem ad ecclesias Christi pro anima mea, tam in terris quam in littore maris, perpetuo concedo. Tum Jocham, Bosington, Edesham et Apeldra, Berwic parvula, et Swyrdhlinca Præstatum, Gravanea, Wylan, Ciart, Feruleah. In Suffexia Peccingas. In occidentali

Cantio Meapham, Culingas. In Suthria prope Londinum Wealawyroth itidem ultra Thamissin. Hrisebyrgan ad marginem Cilternæ, ad urbem ecclesiæ Christi prope adjacentem. In Essexia Laelling. In orientali Anglia Hædleh, et vicina Illaleh. In Taneta regione aliquæ terræ.

Sit imposterum hoc antedictum monasterium ab omni terreno servitio liberum cum omnibus villis ad id pertinentibus, hoc est in campis, et in pascuis, et in pratis, et in silvis, et in mariscis salsis, et in piscationibus, et in venationibus, et in occupationibus, exceptis his tribus, scilicet expeditione, pontium refectione, et arcium reparatione. Si quis bene moratus homo hoc privilegium meum beneficiis augeat, Deus omnipotens habitationem ejus in cælestibus mansionibus, cum omnibus sanctis cumulet. Si autem aliquis malus homo a diabolo inflammatus sit, ut hoc meum privilegium diminuat, vel parvi faciat, sit socius Judæ proditoris Christi, laceretur canum infernalium dentibus inter terribilia gehennæ supplicia cum omnibus diabolis absque ullo fine, nisi illud ante obitum suum rite emendaverit quod contra Dominum suum impie deliquerat. Siquidem satius est hominem a peccatis cavere quam ea laboriose emendare. Obsecro et adjuro vos, omnes mei legitimi successores, reges et episcopi et senatores, gentisque dominatores, ne sitis ecclesiæ Christi prædones, sed ut sitis seduli custodes patrimonii Christi, et monachorum illorum, qui ibi Deo serviunt, ut in perpetuum requie, vita æterna et gaudio fruamini cum omnibus ejus sanctis semper in æternum. Amen.

Ego Æthelredus Angliæ, hoc ecclesiæ Christi privilegium ex auctoritate Christi confirmo.

Ego Ælfricus, Ecclesiæ Christi archiepiscopus, boni regis munificentiam signo crucis in æternum corroboro.

Ego Wulfstanus, Londinensium episcopus, domini mei nobili dono semper consentio.

Ego Ælfheah, Wintoniensium episcopus, hoc antedicti regis scriptum meis viribus confirmo.

Ego Ordbyrhtus episcopus idem hoc cum Dei benedictione feci.